

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

מדע המדינה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	—	(ארבעה סעיפים $12\frac{1}{2} \times$)	—	50 נקודות
פרק שני	—	(חמש שאלות $10 \times$)	—	50 נקודות
סך הכול	—			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) ענה בתמצות ובבהירות.

(2) בתשובותיך השתמש במושגים שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (50 נקודות)

לפניך השאלות 1-4, ובכל אחת מהן שני סעיפים. מכל השאלות ענה על ארבעה סעיפים סך הכול (לכל סעיף – $12\frac{1}{2}$ נקודות).

1. בעקבות ההפגנות על תוצאות הבחירות בבלרוס, בתקשורת דווח על מעצרים של כ-6,000 מפגינים, על ידי של המשטרה

המקומית לעבר המפגינים ועל חסימת האינטרנט בידי השלטונות. האיחוד האירופי גינה את האלימות.

סוכנויות הידיעות. (2020, אוגוסט, 12). המהומות בבלארוס: 6,000 מפגינים נעצרו, האו"ם גינה את האלימות. אוזר מתוך:

[22/12/2020] www.maariv.co.il

א. הצג שני מאפיינים משותפים לדיקטטורות טוטליטריות, והדגם אחד מן המאפיינים האלה מן הפתיח. בתשובתך הסתמך על המאמר "קווי האופי הכלליים של הדיקטטורה הטוטליטרית" מאת קרל י' פרידריך וזביגנייב בז'ז'ינסקי.

ב. מהו המשטר המועדף על פי הובס? כיצד היה הובס מתייחס להפגנות בבלרוס?

2. בסקר שערך משרד הבריאות נמצאה היענות גבוהה של הציבור בישראל להנחיות בתקופת מגפת הקורונה, שבאה לידי

ביטוי בין השאר בעטיית מסכות ובהימנעות מהתקהלויות במרחב הציבורי. גורמים במשרד הבריאות הביעו שביעות רצון מתוצאות הסקר ואמרו שהציבור הוא "שותף אמיתי ואפקטיבי" למיגור המגפה.

חדשות סרוגים. (2020, אוגוסט, 8). סקר משרד הבריאות: כמה הציבור מקפיד על ההנחיות. אוזר מתוך: [27/12/2020] www.srugim.co.il

א. הצג שני גורמים לציות לחוק.

כיצד בא לידי ביטוי בפתיח אחד משני הגורמים שהצגת.

בתשובתך הסתמך על המאמר "מקור הציות" מאת רוברט מקאיבר.

ב. מהו "הרצון הכללי" על פי רוסו?

כיצד בא לידי ביטוי בפתיח הרצון הכללי בעניין עטיית מסכות והימנעות מהתקהלויות?

3. במהלך המאה ה-20 נהפכו כמה מדינות דמוקרטיות לדיקטטורות. מדינות אלה סבלו מאי-יציבות שלטונית וממשברים

חברתיים, כלכליים ופוליטיים, ואלה הובילו להפגנות ולמהומות. יש הטוענים שהתקשורת במדינות אלה לא פעלה כראוי ולא מילאה את תפקידה.

אלטמן חדד, י. (2020, אוגוסט, 6). 6 דמוקרטיות שהפכו לדיקטטורות. אוזר מתוך: [09/09/2020] www.ksmc.co.il

א. הסבר שניים מתפקידי התקשורת שלא באו לידי ביטוי במדינות אלה, והיו יכולים לסייע בשמירה על הדמוקרטיה.

בתשובתך הסתמך על המאמר "כלי התקשורת והדמוקרטיה בישראל" מאת דינה גורן.

ב. הצג שני גורמים ליציבות דמוקרטיה שלא באו לידי ביטוי בפתיח ואפשרו את הפיכתן של מדינות דמוקרטיות

למדינות דיקטטוריות.

בתשובתך הסתמך על המאמר "דמוקרטיות יציבות ולא יציבות" מאת בנימין נויברגר א הסתמך על המאמר

"תכונות יסוד של המדינה המודרנית" מאת שמואל נח אייזנשטדט. המשך בעמוד 3/

4. בעקבות ההכרזה על ניצחוננו של אלכסנדר לוקשנקו בבחירות בבלרוס יצאו אלפי מפגינים לרחובות כדי למחות על שלטונו. המפגינים דרשו חופש פוליטי, בחירות חופשיות ואפשרות להחליט על גורלם בעצמם.
בוגוסלבסקי, ש. (2020, אוגוסט, 13). במערב מעוניינים בסטטוס-קוו, אבל אזרחי בלארוס רוצים להחליט על גורלם. אוחזר מתוך:
www.haaretz.co.il [09/09/2020]

- א. הצג שלושה מאפיינים של "האדם הדמוקרטי".
הצג כיצד "האדם הדמוקרטי" בא לידי ביטוי בפתיח.
בתשובתך הסתמך על המאמר "הדמוקרטיה – עקרונות ומאפיינים" מאת יורם פרי.
- ב. איזה סוג של קבוצת אינטרס בא לידי ביטוי ביציאתם של אלפי המפגינים לרחובות? נמק את תשובתך.
בתשובתך הסתמך על המאמר "קבוצות אינטרס בישראל" מאת יעל ישי.

פרק שני (50 נקודות)

ענה על חמש מן השאלות 5-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

5. בספטמבר 2020 נערכה בתל אביב הפגנה בעניין משבר האקלים. אחת המפגינות, נערה בת 16, אמרה: "אנחנו פה כדי לדרוש מממשלת ישראל להשקיע בנו, בנוער. אנחנו לא נפסיק להילחם עד שנקבל צדק אקלימי".
פישר, נ. (2020, יולי, 26). משבר האקלים יישאר פה הרבה אחרי הקורונה. אוזר מתוך: www.ynet.co.il [26/11/2020]
הצג שלושה מניעים להשתתפות פוליטית.
הסבר כיצד בא לידי ביטוי בפתיח אחד מן המניעים שהצגת.
בתשובתך הסתמך על המאמר "האדם הפוליטי" מאת רוברט דאל.
6. במדינות רבות באירופה מתחזקות תנועות ימין קיצוני ותנועות נא-נאציות.
שלו, ט. (2012, יולי, 3). דו"ח מכון ויזנטל: "הימין הקיצוני באירופה מתחזק". אוזר מתוך: www.walla.co.il [17/11/2020]
הסבר באמצעות הגישה של מגבלות הסובלנות הפוליטית את הסיבה האפשרית להתחזקות תנועות אלה.
בתשובתך הסתמך על המאמר "סובלנות פוליטית בישראל" מאת מיכל שמיר.
7. ציין והצג ערך אחד שבא לידי ביטוי בריבוי חברות התקשורת בישראל.
בתשובתך הסתמך על המאמר "הדמוקרטיה – עקרונות ומאפיינים" מאת יורם פרי.
8. גל מחאות נרחב שטף את העולם בעקבות קשיי ההתמודדות של הממשלות עם השלכות ההתפשטות של מגפת הקורונה.
הצג שתי עצות שהיה מקיבלי נותן למנהיגים המתקשים להתמודד עם ביקורת האזרחים על ההתנהלות בזמן מגפת הקורונה.
9. הצג והסבר את מבנה המדינה הראוי לפי אפלטון. בתשובתך התייחס לכל מרכיב במבנה שהציג אפלטון.
10. בשנת 2019 רשומים בישראל 47,467 ארגונים חברתיים, ומהם פעילים כ-47 אחוז. ארגונים אלה מבטאים את רצון האזרחים להשתתף השתתפות פעילה בעיצוב המציאות החברתית במדינה.
אלמוג-בר, מ. וגרינשפן, א. (2019). ארגוני החברה האזרחית בישראל. מבט עדכני על בסיס נתוני גיידסטאר ישראל.
המרכז לחקר החברה האזרחית והפילנתרופיה בישראל, 25. אוזר מתוך: civilsociety.huji.ac.il [6/12/2020]
הצג בעיה אחת של מדינה מודרנית.
הסבר כיצד ארגונים ציבוריים פותרים בעיה זו.
בתשובתך הסתמך על המאמר "תכונות יסוד של המדינה המודרנית" מאת שמואל נח אייזנשטדט.

11. לדברי החוקרת יעל ישי, מערך קבוצות האינטרס בישראל מצוי בתהליך של תמורות (שינויים).
הצג שתי תמורות שחלו בקבוצות האינטרס בישראל בשנים האחרונות.
בתשובתך הסתמך על המאמר "קבוצות אינטרס בישראל" מאת יעל ישי.
12. הצג את שני המנגנונים שעשויים להבטיח את יכולתה של העיתונות למלא את התפקיד שנועד לה במשטר דמוקרטי.
בתשובתך הסתמך על המאמר "כלי התקשורת והדמוקרטיה בישראל" מאת דינה גורן.
13. בעקבות מגפת הקורונה העניקו מדינות רבות מענקים כספיים לאזרחים, לבעלי עסקים קטנים ולחברות גדולות, כדי להקל עליהם כלכלית.
הצג אחת של המדינה המודרנית שבאה לידי ביטוי בפתיה.
בתשובתך הסתמך על המאמר "תכונות יסוד של המדינה המודרנית" מאת שמואל נח אייזנשטדט.
14. הצג את מטרת המדינה לפי אריסטו, והסבר כיצד היא באה לידי ביטוי במענקים שהעניקה המדינה לאזרחים על ידי הביטוח הלאומי בתקופת מגפת הקורונה.
15. הסבר מהי דמוקרטיה יציבה.
בתשובתך הסתמך על המאמר "דמוקרטיות יציבות ולא יציבות" מאת בנימין נויברגר.
16. השווה בין מצב הטבע לפי הובס ובין מצב הטבע לפי רוסו, לפי שני קריטריונים לבחירתך.

בהצלחה!